

Asia: VN/13916/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta

Lausuttavaa aktiiviajan korotusosista luopumista koskevasta ehdotuksesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Lähtökohtaisesti esitystä voidaan pitää hyvänä, koska se yksinkertaistaa prosessia (myös maksatusta) ja selkeyttää työttömyysetuuden kohdentumaan työn hakemiseen.

Esityksen mukaan työttömyysetuuksien korotusosien poistaminen alentaisi työttömyysetuusmenoa perusturvassa noin 28,6 miljoonaa euroa vuodessa ja ansioturvassa noin 8,3 miljoonaa euroa vuodessa. Perusturvaa eli työmarkkinatukea ja peruspäivärahaa koskeva säästö kohdistuu valtiolle ja ansioturvaan kohdistuva säästö Työllisyysrahaston osuuteen. Esityksestä ei kuitenkaan käy ilmi, mikä olisi säästö henkilötyövuosiin.

Lausuttavaa liikkuvuusavustuksen korotusosaa koskevasta ehdotuksesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Liikkuvuusavustukseen tehtävät muutokset vaikuttavat työnhakijoiden halukkuuteen liikkua työn perässä. Seurauksena on, että työvoiman liikkuvuus heikkenee ja siten myös työvoiman kysynnän ja tarjonnan alueellinen kohtaanto heikkenee. Kysymys on kokonaisuudessaan pienestä tuesta, jolla on kuitenkin iso merkitys työnhakijoille.

Kuntaliitto katsoo, ettei liikkuvuusavustuksen korotusosaa tule poistaa.

Lausuttavaa osittaista työmarkkinatukea koskevista ehdotuksista

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Osittainen työmarkkinatuki on alenemassa 50 %:sta 35 %:iin. Keskimääräinen tuen määrä on n. 800 €/kk. Tästä 35 % olisi vain noin 280 €. Tuesta maksetaan veroa.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 46/2002 vp. s. 5 on käsitelty osittaisen työmarkkinatuen perustuslain sekä kansainvälisen työjärjestön (ILO:n) työllisyyden edistämistä ja työttömyysturvaa koskevan yleissopimuksen numero 168 mukaisuutta. ILO:n sopimuksen mukaisesti etuuksien tulee vastata, silloin kun ne eivät perustu suoritettuihin maksuihin tai aikaisempiin työtuloihin, vähintään 50 prosentin tasoa — korkeimman perusteen mukaan — lakisääteisestä vähimmäispalkasta tai tavallisen työläisen palkasta taikka tasoa, joka turvaa peruselinkustannusten kattamiseen tarvittavan vähimmäismäärän. Tuolloin käsittelyssä olleessa hallituksen esityksessä (HE 115/2002) ehdotettiin osittaisen työmarkkinatuen määräksi 60 % ja todettiin, että 60-prosenttinen työmarkkinatuki on selvästikin alle ILO:n sopimuksen mukaisen tason. Nyt tuen määrää ollaan entisestään alentamassa, jos henkilö asuu vanhempiensa taloudessa. Miten tällainen olisi sopusoinnussa perustuslain 19 §:n perustoimeentulon turvaa koskevan vaatimuksen kanssa.

Vaikka osittainen työmarkkinatuki ei kohdistukaan yksinomaan nuoriin, tuen saajista kuitenkin valtaosa (93 %) on alle 30-vuotiaita nuoria, jotka asuvat edelleen vanhempiensa taloudessa. Työmarkkinatuen määrän alentaminen kohdistuu siten pääosin nuoriin, täysi-ikäisiin henkilöihin. Vanhempien elatusvelvollisuus päättyy kuitenkin, kun henkilö täyttää 18 vuotta.

Kuntaliitto katsoo, että tuen määrän alentaminen ei voi tapahtua automaattisesti sillä perusteella, että henkilö asuu vanhempiensa luona. On tärkeää, että ehdotetun prosenttimuutoksen ja tarveharkinnan perustuslainmukaisuuden arvioi perustuslakivaliokunta.

Muuta lausuttavaa

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Vaikutukset julkiseen ja kuntien talouteen

Taloudellisten vaikutusten arviointia tulee tarkentaa. Esityksen muutosten arvioidaan alentavan etuuskuluja yhteensä 36,7 miljoonalla eurolla. Verotulojen arvioidaan kuitenkin pienenevän noin 10,5 miljoonalla eurolla, jolloin esitettyjen muutosten arvioidaan vahvistavan julkista taloutta yhteensä 26,2 miljoonaa euroa. Verokertymä pienenesi korotusosien poiston myötä 10 miljoonalla eurolla. Verotulojen pienentymisen arvioidaan kohdentuvan 60 prosenttisesti kunnille ja 40 prosenttisesti valtiolle. (HE-luonnos s. 20)

Esityksen mukaan kunnat eivät rahoita työmarkkinatuen tai peruspäivärahan korotusosia, joten näiden poistolla ei ole suoraa vaikutusta kuntatalouteen. Osittaisen työmarkkinatuen säästöstä kuitenkin noin 1,0 miljoonaa euroa kohdistuu kunnille säästönä ja toimeentulotukimenojen kasvusta

puolet, eli noin 0,2 milj. euroa. Verotulojen pienenemisestä arvioidaan kunnille kohdistuvan 40 prosenttia, eli yhteensä noin 4,2 miljoonaa euroa. Muutosten arvioidaan siis yhdessä heikentävän kuntataloutta noin 3,4 miljoonalla eurolla. (HE-luonnos s. 22)

Kuntaliitto katsoo, että vaikutuksia kuntien talouteen ei ole kirjattu kattavasti. Vaikutusarviosta on jätetty pois työmarkkinatuen ja peruspäivärahan korotusosien poistumisesta aiheutuva verotulojen noin 6 milj. euron pienentyminen. Huomioon ei ole otettu eikä arvioitu myöskään korotusosien poistamisesta aiheutuvia toimeentulotuen kasvupaineita. Verotulojen menetystä koskevat laskelmat ja kohdistuminen valtiolle ja kunnille on syytä tarkentaa. Kuntaliitto edellyttää, että verojen menetykset tulee korvata osana verotulomenetyksen kompensatiota kokonaisuudessaan kunnille. Lisäksi tulisi arvioida, miten paljon lisätyötä esimerkiksi neuvonnan osalta on odotettavissa.

Kuntaliitto katsoo, että muutoinkaan ei ole asianmukaista, että toistuvasti hallituksen esityksistä aiheutuvat kokonaissäästöt kohdentuvat valtiolle ja kokonaisenmenot kunnille. Hallituksen edellä mainittujen muutosten sekä jo aiemmin työttömyysetuuksiin tehtyjen heikennysten yhteisvaikutukset tulee tilastoida kootusti, tutkia ja myös kompensoida kunnille.

Siirtymäsäännökset

Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025. Lakiluonnoksen mukaan uusia säännöksiä sovellettaisiin työllistämistä edistävään palveluun, joka on alkanut viimeistään 30.6.2024. Osittaista työmarkkinatukea koskevaan muutokseen sovellettaisiin kuitenkin vanhoja säännöksiä koko palvelun ajalta, jos palvelu on alkanut vuoden 2024 puolella, mikä on hyväksyttävää.

Kuntaliitto katsoo, että vuoden 2024 aikana aloitettuihin palveluihin tulee soveltaa vuonna 2024 voimassa olleita säännöksiä. Etuusmuutoksia ei voi tehdä takautuvasti, vaan niin kuntien viranomaisten kuin asiakkaidenkin tulee voida varautua muutoksiin. Asiakkaat ovat aloittaneet palvelun luottaen siihen, että heille maksetaan korotusosa tai korotettu ansio-osa koko palvelun ajalta, joten muutosten tekeminen esimerkiksi 30.6.2024 alkaen on liian aikaista. Hallituksen esitystäkään ei vielä ole annettu.

Krakau Tarja
Suomen Kuntaliitto ry